

БОНДАРЕНКО Н. С.,
здобувач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
органів внутрішніх справ
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.95 (477)

**СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ
ЖОРСТОКОМУ ПОВОДЖЕННЮ З ТВАРИНАМИ
(ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)**

У статті аналізуються проблеми притягнення до адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами та шляхи запобігання таким діям. Зроблено висновки щодо необхідності вдосконалення чинного адміністративно-деліктного законодавства й визначено шляхи вдосконалення положень Кодексу України про адміністративні правопорушення про притягнення до відповідальності за жорстоке поводження з тваринами. Запропоновано введення виправних робіт як альтернативної санкції, передбаченої статтею 89 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративні стягнення, виправні роботи, жорстоке поводження з тваринами, штраф.

В статье анализируются проблемы привлечения к административной ответственности за жестокое обращение с животными и пути предупреждения таких действий. Сделаны выводы о необходимости совершенствования действующего административно-деликтного законодательства и определены пути совершенствования положений Кодекса Украины об административных правонарушениях о привлечении к ответственности за жестокое обращение с животными. Предлагается введение исправительных работ как альтернативной санкции, предусмотренной статьей 89 Кодекса Украины об административных правонарушениях.

Ключевые слова: административная ответственность, административные взыскания, исправительные работы, жестокое обращение с животными, штраф.

The article analyzes the problem of bringing to administrative responsibility for cruelty to animals and explores ways to prevent such actions. The author concludes that the need to improve the existing administrative tort law and determined ways to improve the provisions of the Code of Administrative Offences of the prosecution of animal cruelty. The author of the article proposes the introduction of hard labor as an alternative sanction provided for in Article 89 of the Code of Administrative Offences.

Key words: administrative responsibility, administrative fines, corrective labor, cruelty to animals, mulct.

Вступ. В Україні тривають процеси соціальної трансформації, спрямовані на зміну політичних та економічних підвалів. Однак суспільна трансформація означає водночас кризу традиційних соціальних інститутів, зростання соціально-політичної нестабільності, адже колишні ідеали, цінності, норми, що регулювали поведінку людей, утрачають значення, дискредитуються, а нові ще тільки зароджуються, тому не мають достатньої сили для регуляції соціальних процесів. Така кризова ситуація є характерною для сучасного українського суспільства.

Отже, виникає давно відоме соціальній науці явище аномії (безнормність) як певний стан соціальної організації, притаманний будь-якому перехідному суспільству, яке характеризується руйнацією ціннісно-нормативної системи – загального підґрунтя соціальної єдності. За умов аномії повністю руйнується звичний механізм адаптації – пристосування поведінки людини до

соціальних норм [1]. Усі ці обставини зумовили актуальність проведення мікросоціологічного дослідження для визначення соціальних преференцій населення.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення думок населення щодо їх ставлення до проблем адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами. Відповідно до поставленої мети, **завданнями** дослідження стали такі: 1) вивчення ставлення населення до формування агресивної поведінки в молоді; 2) визначення віку першого ознайомлення населення з фактами насильницької поведінки; 3) з'ясування інформаційних потреб молоді; 4) визначення шляхів оптимізації адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами.

Результати дослідження. Під час соціологічного дослідження було опитано 220 респондентів. Емпіричне соціологічне дослідження проводилось серед населення віком до 16 років. Результати дослідження оброблялися за допомогою методів соціологічного аналізу.

Ще наприкінці 20-х років минулого сторіччя, після жахів першої Світової війни, перед людством постала проблема визначення походження агресії, і тоді її як множини різноманітних дій, що порушують так чи інакше фізичну або психічну цілісність іншої людини, завдають матеріальної шкоди, перешкоджають здійсненню її бажань, вважали нормальним виявом людської поведінки, спадковим інстинктом. Унаслідок цього формується так звана біологічна теорія походження агресії [2]. Думки респондентів щодо прихильності людей від народження діяти за агресивними формами поведінки розподілилися так: 20% опитаних осіб погодилися з тим, що людина від народження є істота агресивна; 22% – відповіли, що на формування агресивної поведінки впливають матеріальні або інші заохочення; 47% – визнали, що наявність численних прикладів злочинної некараної поведінки, яка викликає в людини впевненість у тому, що подібний акт її поведінки також залишиться некараним (приклади сімейних стосунків; символічне моделювання, що забезпечується засобами масової інформації; субкультура), сприяє формуванню насильницької поведінки; 4% – зазначили, що насильницька поведінка є наслідком сукупності попередніх двох факторів; вагались відповісти або взагалі не зрозуміли питання – 7%. Отже, ми бачимо, що й досі ця теорія має достатню кількість прихильників. Загалом можна стверджувати, що 69% респондентів у механізмі формування агресора надали перевагу факторам соціального характеру, визнаючи при цьому наявність біологічної (генетичної) схильності діяти жорстоко.

Однак заслуговує на увагу так звана теорія соціального навчання, детально розроблена А. Бандурою (США). Він, проводячи численні дослідження, довів, що агресію необхідно розглядати як специфічну форму людської поведінки особистості, яка набувається та підтримується тим самим способом, що й інші форми соціальної активності [3]. Спробуємо окреслити механізм формування агресивної поведінки, що починається за сприятливих умов ще з дитячого віку людини. Дитина, дивлячись телепередачі й кінофільми, отримує велику порцію екранної агресії: починається процес отождолення себе з героями та запам'ятовування, які саме дії цих героїв сприяють вирішенню тих чи інших проблем. Стимуляція безпосереднього вияву агресії відбувається завдяки агресивності в міжособистісних стосунках. Погані стосунки з однолітками або незадовільні оцінки у школі пригнічують дитину, вона більше часу проводить дивлячись телевізор, що обмежує її інтелектуальний потенціал, і поступово агресивні дії теле- й кіногероїв стають для дитини єдиною можливою формою поведінки. При тому, як доводять численні дослідження, вияви агресії не обов'язково виникають безпосередньо після ознайомлення з продукцією, що пропагує культ насильства та жорстокості: кореляція злочинної поведінки особи може охоплювати достатньо тривалий період часу, навіть до 15–20 років.

Часто трапляється так, що коли працівники правоохоронних органів фіксують правопорушення, скоєне підлітками (особливо це стосується фізичного або морального насильства), то правопорушники пояснюють свої дії тим, що «по телевізору, у кіно, іграх таке показують», а вони просто відтворюють побачене в реальному житті. Військовий експерт із психології вбивств Дейв Гросмак зауважив: «Коли дитина, граючись, убиває, вона переживає такі самі відчуття й такий вплив на психіку, як солдат або офіцер у бойових умовах». Його думка не безпідставна, якщо враховувати той факт, що багато сучасних військових тренажерів для навчання керування технікою, ведення бойових операцій, звільнення заручників майже – такі самі рольові комп'ютерні ігри, у які грають наші підлітки. Діти, котрі часто зустрічаються з жорстокістю в іграх, імовірно розглядатимуть насильство як ефективний спосіб вирішення конфліктів, а агресивну поведінку вважатимуть прийнятною. Насильство в іграх зумовлює сприйняття світу як місця, де панує зло й жорстокість. Крім того, зростає страх стаги жертвою насильства, і в результаті утверджується психологія самозахисту й недовіри до навколишнього світу. До того ж останніми роками світова медицина фіксує й нову проблему, так званий синдром відео ігрової епілепсії (СВЕ), симптомами

якого є головні болі, тривалі спазми мускулатури обличчя, порушення зору, а також характерні для епілепсії підозрілість, ворожо-агресивне ставлення до близьких, запальність.

Науково доведені приклади негативного впливу на психіку дитини, а також трагічні події змусили такі високорозвинені демократичні країни, як США, Японія, Великобританія, країни Євросоюзу, прийняти нормативні акти, що регламентують поширення програм телебачення, комп'ютерних ігор шляхом експертного оцінювання і присвоєння відповідного їхньому змісту вікового обмеження [4].

Вияви агресивної поведінки стосовно тварин є першим кроком до трансформації свідомості індивіда у бік можливої насильницької поведінки щодо людини. Особа, котра здатна завдати болю, страждання тварині, схильна до вчинення протиправних насильницьких дій стосовно людини.

Враховуючи наведений вище механізм формування агресора, цікавою є інформація про те, що третина респондентів (38%) уперше побачили сцени насильства та жорстокості у віці від 11 до 16 років, саме тоді, коли психіка людини найбільш уразлива для негативного впливу. При чому, якщо вперше респондент спостерігав сцени жорстокого поводження з твариною у віці до 10 років, то для 18,18% осіб такі сцени були частиною телепередачі чи кінофільму, тоді як у віці до 10 років цей показник суттєво змінюється і становить 40%, а у віці від 10 до 15 років – це вже 60%. До того ж уперше агресія стосовно тварин приходить у життя дитини у віці до 10 років (35 осіб з 220 опитаних – 16%), тоді як від 10 до 16 років – 84 особи (38%), а після 16 років – 24 особи (11%); 4% респондентів були відносно захищені від спостереження насильницької поведінки стосовно тварин, уперше зіткнувшись із нею у віці від 21 до 30 років. Показовою є відповідь третини респондентів (29%), що ними не спостерігалися взагалі вияви жорстокого поводження з тваринами.

Цікавими є дані, що, незважаючи на факт осуду більшості респондентів (80%) трансляції жорстокого поводження з тваринами, лише 28% респондентів відзначили необхідність запровадження заборони трансляції таких сюжетів у засобах масової інформації, серед яких лише 22 людини підкреслили необхідність притягнення до юридичної відповідальності винних за розповсюдження через Інтернет інформації про жорстоке поводження з тваринами. Близько 70% респондентів (155 осіб) як захід боротьби зі жорстоким поводженням з тваринами відзначили необхідність посилення кримінальної та адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами (шляхом запровадження обов'язкових виправних робіт як санкції за таке правопорушення). Вірять у силу пропагандистської роботи з підлітками, що ведеться закладами освіти, лише 8 опитаних респондентів, що виявляє ще одну соціальну проблему, яка полягає в неспроможності наявної освітньої системи сформувати цілісну особистість, виховання якої спирається на ідеали гуманізму, демократизму, соціальної справедливості.

Респондентам ставилося питання щодо визначення адміністративних санкцій за жорстоке поводження з тваринами. Більше ніж половина з опитаних (54%) підкреслили необхідність застосування до винних виправних робіт, майже третина (38%) зазначили, що адміністративні санкції повинні зводиться до штрафних обмежень.

Також наявним є факт інфантильного ставлення більшості опитаних до виявів жорстокого поводження з тваринами, сприймання його як нормального явища розвитку нашого суспільства, що підтверджується в нейтральному ставленні до телепередач чи відеопродукції, яка містить агресію, незважаючи на розуміння їх (її) негативного впливу на людські стосунки.

Цікавим є ставлення осіб до виявів фізичного та психологічного (морального) насильства, що вчинюється однією людиною стосовно інших. Так, на питання: «Чи можете Ви побити людину?» більшість респондентів (61%) відповіла, що «так», але як крайній захід; 2% зауважили, що побиття інших для них є нормою життя; третина респондентів не припускають такої можливості.

Висновки. Отже, слід зазначити, що загалом більшість опитаних вважає за нормальне діяти агресивно заради досягнення життєвих цілей, що не виключає завдання фізичної чи моральної шкоди іншій людині. Це свідчить про деформацію ціннісних орієнтацій і трансформацію насильства та жорстокості або в норму поведінки, або у можливу за певних обставин форму людської діяльності. У зв'язку з цим є очевидною доцільність вирішення проблеми ставлення держави до формування моральних цінностей у суспільстві. Агресія як форма поведінки людини є результатом власного безпосереднього досвіду особи чи опосередкованого досвіду (поведінка оточуючих, дії телегероїв тощо), унаслідок чого досягнення матеріальних благ як життєвих цінностей нашого часу є можливим шляхом скоєння антигуманних дій, що мають характер насильства й жорстокості. До того ж раннє знайомство з продукцією, яка культивує агресію, негативно впливає на обрання людиною форми поведінки й у зрілому віці. З метою запобігання розвитку такої тенденції необхідно особливу увагу приділити захисту дитини від виявів жорстокого пово-

дження з тваринами, що, зокрема, може втілитися шляхом посилення адміністративної відповідальності за такі дії через запровадження виправних робіт до винних осіб. Нами пропонується ст. 89 Кодексу України про адміністративні правопорушення викласти в такій редакції:

«Публічна демонстрація жорстокого поводження з тваринами, їх мордування або вчинення інших дій, що призвели до їх мучення, каліцтва чи загибелі, тягнуть за собою для фізичних осіб накладення штрафу від дев'яти до двадцяти одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян або виправних робіт строком до одного місяця, для юридичних осіб – накладення штрафу від двадцяти до п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян із вилученням засобів публічної трансляції інформації».

Список використаних джерел:

1. Паніна Н. Молодь України: структура цінностей, соціальне самопочуття та морально-психологічний стан за умов тотальної аномії / Н. Паніна // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – № 1. – С. 5–7.
2. Бойко В.Э. Агрессивность человека: генетический дефект или результат социализации / В.Э. Бойко // Новая парадигма. – Вып. 3. – С. 22–23.
3. Бэрон Р. Агрессия / Р. Бэрон, Д. Ричардсон. – СПб. : Питер, 2000. – С. 48–52, 111–117.
4. Шапка І.В. Профілактика агресивності та жорстокості серед неповнолітніх та молоді / І.В. Шапка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://psiholog-shapka.blogspot.com/2009/12/blog-post_6212.html.

ГАЛКІН І. Г.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри спеціальних
юридичних дисциплін
(Національний університет водного
господарства та природокористування)

УДК 347.823.4:339.543.33

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ І КОНТРАБАНДУ

У статті досліджується юридична відповідальність за порушення митних правил і контрабанду. Проаналізовано функціональні повноваження Державної фіскальної служби як організаційного інструменту забезпечення законності та правопорядку у сфері митного законодавства. Досліджено новий законодавчий підхід до визначення понять «контрабанда», «порушення митних правил».

Ключові слова: юридична відповідальність, порушення митних правил, контрабанда, Державна фіскальна служба, законність.

В статье исследуется юридическая ответственность за нарушение таможенных правил и контрабанду. Проанализированы функциональные полномочия Государственной фискальной службы как организационного инструмента обеспечения законности и правопорядка в сфере таможенного законодательства. Исследован новый законодательный подход к определению понятий «контрабанда», «нарушение таможенных правил».

Ключевые слова: юридическая ответственность, нарушение таможенных правил, контрабанда, Государственная фискальная служба, законность.

